

МОДЕЛЬ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОГО МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ НА ОСНОВІ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ

У статті представлено модель організації інтерактивного навчання англійського монологічного мовлення на основі художніх творів. Визначена мета інтерактивного навчання, принципи, ступінь навчання і навчальна дисципліна для реалізації моделі, об'єкт вивчення, суб'єкти навчання, засоби навчання та тематика навчання. Наведено розподіл матеріалу за циклами у моделі інтерактивного навчання майбутніх учителів.

Ключові слова: інтерактивне навчання, монологічне мовлення, модель навчання, цикл навчання.

Методика інтерактивного навчання майбутніх учителів монологічного мовлення (ММ) на основі художніх творів (ХТ) на заняттях з домашнього читання (ДЧ) передбачає використання інтерактивних технологій, які мають покращити ефективність створення студентами II курсу напрямку підготовки 6.020303 "Філологія*. Мова і література (англійська)" монологів-роздумів (МР) та монологів-переконань (МП). Досягнення необхідного рівня сформованості вмінь продукувати зазначені функціональні типи монологів забезпечується правильною організацією навчального процесу. Отже, мета цієї статті полягає у представленні раціональної моделі організації процесу інтерактивного навчання ММ на основі ХТ.

Модель навчального процесу – це індивідуальна інтерпретація на заняттях запропонованого дослідником методу навчання з урахуванням конкретних цілей і умов роботи [1, с. 159]. Модель навчання створюється з огляду на низку факторів: мета, принципи, ступінь навчання і навчальна дисципліна, в межах якої реалізується модель, об'єкт вивчення, суб'єкти навчання, засоби навчання, загальний розподіл годин згідно з навчальним планом, тематика навчання, а також коригування викладачем співвідношення завдань, що входять до розробленого комплексу завдань. Охарактеризуємо кожен із зазначених вище факторів.

Мета інтерактивного навчання ММ на основі ХТ полягає у формуванні вмінь створювати МР і МП із застосуванням інтерактивних технологій на занятті з ДЧ, спираючись на запропонований нами комплекс завдань [1].

Модель інтерактивного навчання ММ на основі ХТ ґрунтується на **принципах**: нетрадиційності системи навчання, взаємозв'язку різних видів мовленнєвої діяльності, урахування особистісно-діяльнісного підходу [2].

Принцип нетрадиційності системи навчання є провідним у розробці моделі, оскільки інтерактивне навчання передбачає включення у навчальний процес видів та форм інтерактивних технологій.

Побудова моделі навчання з урахуванням **принципу взаємозв'язку видів мовленнєвої діяльності** (говоріння після читання) зумовила ретельний відбір англомовних оповідань та видів і форм інтерактивних технологій, моделювання інтерактивно-комунікативних ситуацій у завданнях.

Важливість **принципу урахування особистісно-діяльнісного підходу** для створення моделі пояснюється активною позицією студента, який виступає і об'єктом і суб'єктом навчального процесу. Модель інтерактивного навчання розроблена таким чином, що студент отримує знання від викладача, від однокласників та з додаткових джерел.

Щоб визначити **ступінь** навчання, на якому слід формувати вміння створювати МР і МП, ми проаналізували чинну Програму (2001) і визначили, що створена модель інтерактивного навчання розрахована на студентів II курсу.

Визначаючи **частотність** проведення занять з ДЧ і вираховуючи загальну кількість годин на четвертий семестр, ми опрацювали робочі та навчальні програми дисциплін за спеціальністю 6.020303 – "Філологія" (Київський національний лінгвістичний університет, Чернігівський національний педагогічний університет ім. Т. Г. Шевченка, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна, Херсонський державний університет, Мелітопольський державний педагогічний університет ім. Б. Хмельницького, Московський міський педагогічний університет) і за іншими спеціальностями (6.030500 – "Переклад"; 7.010103 – "Педагогіка і методика середньої освіти. Англійська мова"; 6.070102, 6.050106, 6.040301, 6.030601 – "Англійська за професійним спрямуванням"). Ми зробили висновок, що у більшості випадків курс "ДЧ" не передбачений навчальним планом. Але у програмах "Англійська мова" для студентів ВНЗ спеціальності 6.030500 і "Англійська мова як перша іноземна мова" для студентів спеціальності 6.020303

окрема увага приділяється індивідуальному читанню, яке вноситься на самостійне позааудиторне опрацювання. На індивідуальне опрацювання текстів за програмою відводиться 10 годин на тематичний модуль. При загальній кількості 56 аудиторних годин за згаданими програмами розрахованих на 5 тижнів роботи над модулем, виходить, що на 1 тиждень тематичного модулю припадає 2 години індивідуального читання у позааудиторний час. Російська навчальна програма дисципліни "Практичний курс іноземної мови. Домашнє читання" передбачає здійснення навчання в межах 34 годин на четвертий семестр з розрахунку 2 аудиторні і 2 позааудиторні години роботи з ХТ на тиждень. За програмою ВНЗ для навчальної дисципліни "Практичний курс англійської мови" (7.010103) на ДЧ пропонується виділяти 2 години один раз на 2 тижні. Програма курсу "Основна іноземна мова" (Мелітополь) 6.020303 передбачає проведення ДЧ один раз на модуль, що дорівнює виділенню 2 годин на місяць.

Таким чином, кількість годин з ДЧ на семестр не є фіксованою. Плануючи проведення занять з ДЧ на другому курсі філологічного факультету Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка, ми орієнтувалися на навчальну та робочу навчальну програми дисципліни "Практика усного та писемного мовлення" для студентів напряму 6.020303 – "Філологія*. Мова і література (англійська)" згаданого ВНЗ [5]. Але алгоритм наших розрахунків може бути застосований до пошуку оптимальної кількості годин для ДЧ у будь-якому іншому ВНЗ.

Тематичний план навчальної дисципліни на четвертий семестр включає чотири змістові модулі: "Спорт та ігри" (36 годин), "Британія та британці" (40 годин), "Подорожі" (34 годин) та "Театр" (30 годин). Кожен зі змістових модулів включає три теми, які розкриваються у межах зазначеної робочою навчальною програмою кількості годин. Основна мета останнього заняття теми – дискусія / бесіда на запропоновану тему (Topical discussion), де відбувається вправлення студентів у говорінні, актуалізація наявних знань, удосконалення вмінь, автоматизація навичок. З огляду на ці міркування ми вирішили використати кожне останнє заняття теми змістового модулю для проведення заняття з ДЧ. Відтак, на реалізацію курсу "ДЧ" відводиться 6 аудиторних годин у межах змістового модулю (загальна тривалість – 35 годин) і, відповідно, 24 аудиторні і 24 позааудиторні години на четвертий семестр, з чого впливає частотність проведення занять з ДЧ – 1 раз на тиждень.

Таким чином, запропонована модель організації інтерактивного навчання англійського ММ на основі ХТ розрахована на 12-тижневий курс ДЧ в межах практики усного та писемного мовлення для майбутніх учителів другого року навчання. Матеріал інтерактивного навчання ММ організовується за чотирма тритижневими циклами занять, об'єднаних темами, що вивчаються на заняттях з практики усного та писемного мовлення. Цикли присвячені автоматизації навичок уживання у мовленні засобів міжфразового зв'язку (ЗМЗ) і розвитку вміння створювати логіко-композиційні складові МР або МП: формулювати вступну тезу, наводити аргументи на захист або спростування тези й ефективно доводити свою точку зору.

Згідно моделі інтерактивного навчання, **об'єктом** вивчення є процес засвоєння знань, навичок і вмінь, необхідних для створення МР і МП на основі англомовних оповідань.

Суб'єктами навчання виступають майбутні вчителі, студенти другого року навчання напряму 6.020303 "Філологія*. Мова і література (англійська)".

Серед **засобів навчання**, які забезпечують ефективність моделі інтерактивного навчання ММ на основі ХТ, ми виділяємо комплекс завдань, що включає види та форми інтерактивних технологій [3].

Щоб описати загальний розподіл навчального часу на занятті згідно з навчальним планом, тематику навчання, а також коригування викладачем співвідношення завдань, що входять до розробленого комплексу завдань, запропоновану модель необхідно побудувати за циклічно-тематичним принципом. У методиці викладання ІМ цикл навчання розглядається як систематично повторювані операції, що виконуються у певній послідовності за визначені проміжки часу для досягнення певної навчальної мети [1, с. 141]. Розглянемо зміст кожного циклу.

Перший цикл інтерактивного навчання ММ на основі ХТ має на меті розвиток у студентів уміння формулювати вступну тезу висловлювання, ознайомлення й автоматизацію дій студентів з лексико-граматичним матеріалом уживання ЗМЗ комунікативних намірів "Прояв особистісного ставлення мовця" (*I think that, in my opinion, to my mind, I believe that, I can't be certain but тощо*), "Ступінь вірогідності повідомлення" (*Probably, no doubt, obviously, it is clear, it is obvious*), "Вияв незгоди із прочитаним або почутим" (*I don't agree, I'm not sure actually, not really, I'm afraid you are wrong here*) і "Повідомлення мети висловлювання" (*To + inf, in order to, so as to, so that + can (could) /will (would)*).

На заняттях з практики усного та писемного мовлення на цілеспрямоване навчання студентів формулювати вступну тезу монологічного висловлювання час не відводиться, і, відповідно, спеціальні вправи для реалізації такої мети не передбачені. Саме тому розвиток зазначених умінь відбувається шляхом виконання комплексу розроблених нами пропедевтичних тестових завдань на трансформацію, підстановку, вибір, імітацію тощо. Виходячи з власного педагогічного досвіду, зазначимо, що розпізнавання і засвоєння ЗМЗ комунікативних намірів "Прояв особистісного ставлення мовця", "Ступінь вірогідності повідомлення", "Вияв незгоди із прочитаним або почутим", "Повідомлення мети висловлювання" не викликає труднощів у студентів, але вживання їх у власних МР або МП є обмеженим. Найчастіше повторюються такі ЗМЗ, як: *I think, Probably, I don't agree, to + inf*. Тому додатковою метою першого мікроциклу є навчити студентів урізноманітнювати власне ММ синонімічними конструкціями

ЗМЗ згаданих тематичних блоків. Взявши до уваги недостатній рівень автоматизації навичок вживання ЗМЗ для прояву особистісного ставлення, висловлення ступеня вірогідності повідомлення, вияву незгоди із прочитаним, повідомлення мети висловлювання, а також необхідність звернення особливої уваги на навчання формулювання вступної тези монологічного висловлювання, ми розміщуємо завдання післятекстового етапу інтерактивного навчання ММ підетапу автоматизації дій з мовленнєвим матеріалом у такому кількісному співвідношенні: 25% уваги (або 8 хвилин) спрямувати на вдосконалення навичок вживання ЗМЗ і 75% робочого часу цього етапу (або 22 хвилини) на навчання формулювати вступну тезу висловлювання. У першому циклі вводяться та опрацьовуються 39 лексико-граматичних міжфразових структур рецептивно-продуктивного мінімуму.

У другому циклі студенти переходять до розвитку вміння наводити аргументи на захист або спростування тези МР і МП. В якості засобів, що дозволяють логічно поєднувати аргументи і переходити від однієї думки до іншої студентам пропонуються завдання на автоматизацію дій із ЗМЗ комунікативних намірів "Послідовність викладу" (First of all, first, firstly, secondly, thirdly, at first, then, to begin with), "Послідовність у часі" (First, then, now, first of all, to begin with, before), "Зіставлення – протиставлення" (As if / as though, like, but, although + clause, (even) though + clause) і "Доповнення, уточнення" (At the same time, besides, by the way, truly, indeed тощо). Таким чином, у другому циклі на засвоєння виноситься ще 64 фрази.

Сформувавши вміння будувати тезу висловлювання, студенти переходять до розвитку вмінь аргументування, на що відводиться 50% часу (15 хвилин) на підетапі автоматизації дій з мовленнєвим матеріалом, 25% з яких відводиться на розпізнавання та створення за аналогією раціональних та ірраціональних аргументів; 25% – на визначення вичерпних, головних, спірних і додаткових аргументів (підрозділ 2.1). 50% (15 хвилин) робочого часу вказаного підетапу призначено для вдосконалення навичок уживання ЗМЗ зазначених комунікативних намірів.

Третій цикл присвячено навчання майбутніх учителів доводити істинність аргументів, робити висновки зі сказаного, вживати в мовленні ЗМЗ таких тематичних блоків, як: "Причина – умова – наслідок" (If, that's why, then, afterwards, as a result, thanks to) і "Узагальнення, висновок" (So, thus, afterwards, to generalize, to draw a general conclusion (from), що складає ще 33 лексико-граматичних конструкції. Розподіл завдань для навчання підсумовувати сказане і для розпізнавання та вживання у мовленні ЗМЗ становить 50% (15 хв.) і до 50% (15 хв.). У таблиці 1 в узагальненому вигляді представлена модель організації процесу інтерактивного навчання майбутніх учителів ММ на основі ХТ, побудована з урахуванням поділу навчального матеріалу на цикли.

Таким чином, ми бачимо, що кожний окремий цикл має свої кінцеві та проміжні цілі процесу інтерактивного навчання студентів створювати власні МР і МП. Цикли занять відрізняються тематикою і жанрами оповідань. Кінцевою метою кожного навчального циклу є засвоєння студентами сукупності ЗМЗ для формулювання тези, наведення аргументів і представлення доведення тези. Ми відобразили підхід до розподілу матеріалу для навчання ММ, що базується на оповіданнях сучасних авторів англійського світу, засобами яких здійснюється інтерактивне навчання студентів другого курсу ММ, за заняттями, завдань – за етапами навчання в межах кожного окремого циклу, тобто розглянули модель організації інтерактивного навчання майбутніх учителів ММ на основі ХТ. Ефективність запропонованої моделі підтверджено під час експериментального навчання [4].

Таблиця 1

**Розподіл матеріалу для навчання англійського монологічного мовлення
за циклами у моделі інтерактивного навчання майбутніх учителів ММ
на основі художніх творів**

№ Циклу	Тема модулю	№ заняття	Оповідання	Етапи інтерактивного навчання ММ	Кількість аудиторних годин	Кількість позааудиторних годин
1	Спорт	1	Chris Crutcher	Дотекстовий	0,5	–
				Текстовий	–	2
			"A Brief Moment in the Life of Angus Bethune"	Післятекстовий	0,5	–
				Обговорення	1	–
		2	Irwin Shaw	Дотекстовий	0,5	–
				Текстовий	–	2
			"Return to Kansas City"	Післятекстовий	0,5	–
				Обговорення	1	–
		3	Ellen Conford	Дотекстовий	0,5	–
				Текстовий	–	2
				Післятекстовий	0,5	–
				Обговорення	1	–
			"I Hate you, Walles B. Pokras"	Загальна кількість годин	6	6

№ Циклу	Тема модулю	№ заняття	Оповідання	Етапи інтерактивного навчання ММ	Кількість аудиторних годин	Кількість позааудиторних годин
2	Великобританія	1	Roald Dahl "Neck"	Дотекстовий	0,5	–
				Текстовий	–	2
				Післятекстовий	0,5	–
				Обговорення	1	–
		2	Angela Carter "The Courtship of Mr. Lyon "	Дотекстовий	0,5	–
				Текстовий	–	2
				Післятекстовий	0,5	–
				Обговорення	1	–
		3	Clare Reddaway "The New Religion"	Дотекстовий	0,5	–
				Текстовий	–	2
				Післятекстовий	0,5	–
				Обговорення	1	–
Загальна кількість годин				6	6	
3	Подорожі	1	Elizabeth Eaves "Wanderlust"	Дотекстовий	0,5	–
				Текстовий	–	2
				Післятекстовий	0,5	–
				Обговорення	1	–
		2	Patrick O'Leary "The Black Heart"	Дотекстовий	0,5	–
				Текстовий	–	2
				Післятекстовий	0,5	–
				Обговорення	1	–
		3	Stephen King "Riding the Bullet"	Дотекстовий	0,5	–
				Текстовий	–	2
				Післятекстовий	0,5	–
				Обговорення	1	–
Загальна кількість годин				6	6	
4	Театр	1	Jennifer Persy "In Half Light"	Дотекстовий	0,5	–
				Текстовий	–	2
				Післятекстовий	0,5	–
				Обговорення	1	–
		2	Susan Palwick "Beautiful Stuff"	Дотекстовий	0,5	–
				Текстовий	–	2
				Післятекстовий	0,5	–
				Обговорення	1	–
		3	Charlie Fish "The Man Who Married Himself"	Дотекстовий	0,5	–
				Текстовий	–	2
				Післятекстовий	0,5	–
				Обговорення	1	–
Загальна кількість годин				6	6	
Загальна кількість годин					24	24

Використані джерела

1. Азимов Э. Г. Словарь методических терминов (теория и практика преподавания языков) / Э. Г. Азимов, А. Н. Щукин. – СПб : "Златоуст", 1999. – 472 с.
2. Петрусевич Ю. А. Теоретичні передумови інтерактивного навчання англійського монологічного мовлення майбутніх учителів / Ю. А. Петрусевич // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка [Текст]. Вип. 92 / Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка ; гол. ред. Носко М. О. – Чернігів : ЧНПУ, 2011 (Серія : Педагогічні науки). – С. 222–226.
3. Петрусевич Ю. А. Комплекс завдань для інтерактивного навчання майбутніх учителів англійського монологічного мовлення на основі художніх творів / Ю. А. Петрусевич // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка [текст]. Вип. 111 / Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка ; гол. ред. Носко М. О. – Чернігів : ЧНПУ, 2013. – С. 241–246.
4. Петрусевич Ю. А. Експериментальна перевірка ефективності методики інтерактивного навчання майбутніх учителів англійського монологічного мовлення на основі художніх творів / Ю. А. Петрусевич // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер. : Педагогіка і психологія. – 36. статей. – Ялта : РВВ КГУ, 2013. – Вип. 40. – Ч. 3. – 316 с.
5. Практика усного та писемного мовлення (2 курс). Програма навчальної дисципліни / І. А. Гулак. – Чернігівський державний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка, 2008. – 17 с.

Петрусевич Ю. А.

**МОДЕЛЬ ОРГАНИЗАЦИИ ИНТЕРАКТИВНОГО ОБУЧЕНИЯ
БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ АНГЛИЙСКОЙ МОНОЛОГИЧЕСКОЙ РЕЧИ
НА ОСНОВЕ ХУДОЖЕСТВЕННЫХ ПРОИЗВЕДЕНИЙ**

В статье представлена модель организации интерактивного обучения будущих учителей английской монологической речи на основе художественных произведений. Рассматривается цель интерактивного обучения, принципы, год обучения и дисциплина для реализации модели, объект изучения, субъекты обучения, средства обучения, тематика. Представляется распределение материала по циклам в модели интерактивного обучения монологической речи на основе художественных произведений.

Ключевые слова: интерактивное обучение, монологическая речь, модель обучения, цикл обучения.

Petrusevych Y.A.

**THE MODEL OF INTERACTIVE ENGLISH FICTION
BASED MONOLOGUE TEACHING ORGANIZATION**

Elaborated methods of interactive English fiction-based speech production teaching at the classes of Home reading provide the usage of interactive technologies able to develop the skills of second-year students (the qualification of Philologist, teacher of the English Language and World Literature) to make up monologues. Developing the required ability to make up monologues, to argument or persuade the opponent is possible with the help of a properly organized teaching process.

The interactive English fiction-based monologue teaching is realized in the model which embraces 12 weeks of Home reading classes conducted within the Practical English course for second-year students. Interactive teaching material for Home reading classes is grouped according to four three-week cycles connected by the Syllabus-based topics. These cycles are aimed at forming the skills of introductory reading, practicing communicational markers and making up coherent monologues. These skills include making up introduction to the monologue, argumentation for or against, proving of one's viewpoint. 6 classroom hours within the thematic module (with total of 35 hours) are assigned for Home reading. Correspondingly, 24 classroom and 24 out-of-class hours are appropriate for the fourth semester, provided that Home reading classes are conducted once a week.

Every cycle has its intermediate and final objectives to teach students to make up monologues. The cycles differ in theme and genre of short stories. The final goal of each teaching cycle is to teach students the communicational markers for introducing the idea, argumentation and proving of this idea.

The results of assessing skills to make up monologues and skills of introductory reading are interpreted according to the European Credit Transfer and Accumulation System.

Key words: interactive teaching, monologue, the model of teaching, the cycle of teaching.

Стаття надійшла до редакції 25.08.2015